

Het grootste conflict uit de geschiedenis

Recensie

Jona Lendering, *De vergeten oorlog. De strijd tussen Rome en Karthago* (Utrecht: Omniboek, 2022), 176pp. ISBN 978 940 19 186 40.

Eén van de belangrijke en langdurige conflicten uit de antieke oudheid is de Eerste Punische Oorlog (264-241 v.Chr.). Bij het grote publiek is deze oorlog minder bekend. Dat heeft onder meer te maken met de exploiten van Hannibal tijdens de Tweede Punische Oorlog (218-201 v.Chr.) die zo sterk tot de verbeelding spreken dat zij de Eerste Punische Oorlog naar de achtergrond hebben gedrongen. En toch noemde de Griekse geschiedschrijver Polybius de Eerste Punische Oorlog het langste, het intensiefste en het grootste conflict uit de geschiedenis. De oorlog had dan ook ingrijpende gevolgen, zoals onder meer de eenwording van Italië en de opkomst van Numidië. Die Eerste Punische Oorlog is het onderwerp van het nieuwste boek van Jona Lendering. Op zijn blog Mainzer Beobachter geeft hij toe dat de titel ‘De vergeten oorlog’ een draak van een cliché is. Maar het conflict verdient wel een eigen boek dat voor een ruimer publiek bestemd is.

Deze oorlog was de eerste van de drie die Rome en Carthago uitvochten. In het eerste deel stelt de auteur de strijdende partijen voor en biedt hij tegelijk een beknopt beeld van de Carthaagse cultuur. De inzet van het conflict was de hegemonie over het Westelijk Middellandse Zeebekken. Het was een uiterst bloedige oorlog die vooral ter zee werd uitgevochten. De oorlog begon toen zowel Carthago als Rome gehoor gaven aan oproepen uit verschillende facties van dezelfde Siciliaanse gemeenschap om ter hulp te komen. Rome ervoer de aanwezigheid van Carthago in het noorden van Sicilië

als te bedreigend. En ongetwijfeld heeft ook het imperialisme van Rome en haar politici een rol gespeeld. Het conflict eindigde met de nederlaag van Carthago dat een zware prijs betaalde. De stadstaat moest haar koloniën op Sicilië opgeven ten voordele van Rome. Enkele jaren na de oorlog verloor Carthago ook nog Sardinië en Corsica aan de eeuwige stad. Het conflict had bovendien tot gevolg dat Rome zich tot een zeemacht ontwikkelde.

Bij het uitbreken van de oorlog bezat Rome nog een onbetekenende zeevloot in vergelijking met Carthago. De Romeinen hadden in het verleden immers nooit een echte oorlogsvloot nodig gehad. In die context trachtte Rome eerst met een conventionele landoorlog vanuit de haven van Messina de Carthaagse koloniën op West-Sicilië te veroveren. Aanvankelijk leek deze aanpak succes te hebben. Tijdens de belegering van Agrigentum in 262 v.Chr. klaarden de Romeinen nog de klus zonder eigen grote vloot. De Carthagers zagen zich na zeven maanden belegering verplicht zich over te geven. Tegelijk kwamen zij tot de conclusie dat zij het in een reguliere strijd te land nooit tegen de Romeinse legers konden redden en dat enkel een andere strategie succes kon opleveren. Deze wees in de richting van de zee waar zij de overmacht bezaten. Terwijl de Carthagers zich concentreerden op de verdediging van hun goed versterkte kuststeden vielen zij de bevoorradingsschepen van de Romeinen aan. Die zagen zich genoodzaakt een vloot te bouwen die zij uitrustten met een enterbrug. Volgens Polybius kopieerden de Romeinen het ontwerp van een Carthaags schip dat eerder tijdens het conflict aan de grond was gelopen en was veroverd. Met de uitbouw van de Romeinse vloot ontwikkelde het conflict zich op de eerste plaats tot een maritieme oorlog. Het resultaat was dat de oorlog op Sicilië in een patstelling terecht kwam. Carthago dat oorspronkelijk over de grootste vloot beschikte, kon zijn duidelijke overwicht immers niet in een overwinning omzetten. Rome had aanvankelijk weinig ervaring op zee maar wist uiteindelijk na al die jaren strijd bij de Egadische eilanden de Carthagers een zo zware pandoering te geven dat ze tot een ongunstige vrede bereid waren. In het vredesverdrag met Rome gaf Carthago zowel zijn ooit zo machtige vloot als zijn invloed op Sicilië op.

‘De Vergeten Oorlog’ is een uitstekend voorbeeld van een goed geschreven populair-historisch boek. Niet alleen geeft het een overzicht van de strijdende partijen, de gebeurtenissen tijdens dat conflict en de nasleep ervan. Tevens schenkt Jona Lendering in ‘De Vergeten Oorlog’ voortdurend aandacht aan de problematiek van het oudheidkundig onderzoek. Er is de schaarste aan bronnen, de vooringenomenheid van de auteurs van die bronnen, de problemen op het vlak van interpretatie die daarmee samenhangen, en zo verder. Al die vragen over bronnen en hun interpretatie vormen

samen de kern van de ‘historische methode’. In die zin is het bijvoorbeeld voor lezers verhelderend dat de auteur bijzondere aandacht besteed aan Polybius (zie p. 55 e.v.) en die beknopt confronteert met andere antieke geschiedschrijvers die de Eerste Punische Oorlog min of meer uitvoerig hebben behandeld zoals Diodorus van Sicilië, Fabius Pictor en Titus Livius. Zoals de auteur echter terecht opmerkt, moeten wij het met de fragmenten uit hun geschriften stellen. De wetenschapsvoorlichting, zoals Lendering die hier toepast, wordt in historische werken voor een ruimer publiek jammer genoeg al te vaak over het hoofd gezien.

Het boek is tevens voorzien van tekstkadertjes die meer uitleg geven over verwante onderwerpen. Soms vraagt een mens zich af hoe dat nu in feite zit. Onder meer over het Punisch (p. 12), het Numidisch (p. 43) of het antieke klimaat (p. 107) wordt aan de lezer op die manier interessante informatie ter beschikking gesteld. Bijzonder prettig vind ik de kadertekstjes ‘Wat is er te zien in...?’ Onder meer Rome (p. 21), Carthago (p. 31), Sicilië (p. 116) en Constantine (p. 146) passeren de revue. De suggesties die Lendering meegeeft, maken de geschiedenis van de Eerste Punische Oorlog meer tastbaar. Wie Johan Huizinga-gewijs op zoek gaat naar de historische ervaring van de eerste Punische oorlog kan ter plekke met de geschiedenis in aanraking komen. Zo wijst de auteur bijvoorbeeld in Rome terecht naar het graf van de Scipiones langs de Via Appia en naar de tempel die door consul Gaius Lutatius Catulus, de overwinnaar van de Slag bij de Egadische Eilanden, werd opgericht in het centrum van Rome waar nu de Largo di Torre Argentina is gesitueerd. Een (te?) beknopte literatuurverwijzing sluit het boek af.

Voor sommigen zal ‘de vergeten oorlog’ natuurlijk wat basic zijn. Maar dat neemt niet weg dat Jona Lendering voor het brede publiek een uitstekende introductie op de Eerste Punische Oorlog samenstelde en tegelijk illustreert hoe geschiedschrijving door zijn methodiek ook een wetenschappelijke discipline is. De auteur toont aan dat deze oorlog ten onrechte wordt overschaduwd door de exploten van Hannibal. Samengevat mag je stellen dat dit een fijn boek is om je kennis over de Punische oorlogen weer even op te frissen.

Robert Nouwen
Nouwen.robert@outlook.be

